

Finansowanie spraw kanonizacyjnych – normy i praktyka

Uwagi wstępne

Finansowanie spraw kanonizacyjnych w diecezjach Polski nie jest ustalone i uregulowane. W większości dochodzeń diecezjalnych sprawa opiera się na intuicji i cnocie sprawiedliwości. Z doświadczenia wiem, że jeśli od samego początku kwestia finansowania procesu nie jest jasno przedstawiona powodowi sprawy, to z czasem może wzbudzić u niektórych zdziwienie, a nawet kontrowersje.

Clara pacta, amicos faciunt (jasne sytuacje, czynią przyjaciół). Kierując się tą starą rzymską zasadą można uniknąć wielu nieprzyjemności. Sugeruję, aby od samego początku powodowi sprawy wyjaśnić, że za sprawę bierze pełną odpowiedzialność – także w wymiarze finansowym². Obejmuje ona koszty całego postępowania diecezjalnego zarówno

¹ Doktor, kierownik Referatu Spraw Kanonizacyjnych Krakowskiej Kurii Metropolitalnej.

² Art. 9 Instrukcji *Sanctorum Mater*, przywołując nr I, 1 Konstytucji apostolskiej *Divinus perfectionis Magister* z 25 stycznia 1983 r. oraz nr 1° *Normae servandae* z 7 lutego 1983 r. stanowi: „Powód prowadzi sprawę, która została wszczęta, na temat cnót heroicznych [ofiarowania życia] lub męczeństwa sługi Bożego i przyjmuje odpowiedzialność moralną i ekonomiczną za nią”. Pełne teksty wskazanych aktów prawnych zob.: Ioannes Paulus II, *Constitutio apostolica Divinus perfectionis Magister. Modus procedenti in Causarum canonizationis instructione recognoscitur et Sacrae Congregationis pro Causis Sanctorum nova datur ordinatio*, 25.01.1983, AAS 75 (1983) 349-355; tekst w j. pol.: Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych, Konstytucja apostolska *Divinus perfectionis Ma-*

no w procesie heroiczności cnót, czy męczeństwa, ale także w procesie o cudzie. Ta odpowiedzialność finansowa obejmuje także fazę rzymską procesu w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Najczęściej padają wtedy pytania o konkretne stawki. Kto prowadził proces kanonizacyjny w diecezji ten przyzna, że największe koszty ponosi powód sprawy przy tłumaczeniu akt. Są postulacje, które we własnym zakresie dokonują przekładu akt i wtedy koszty postępowania znacznie się zmniejszają. Jeśli tłumacz jest „zewnątrzny”, to trzeba się przygotować na kwotę od 30,00 do 80,00 zł za stronę tekstu. Czasami akta sprawy liczą kilkaset stron. Wystarczy pomnożyć strony i wychodzi suma kosztów tłumaczenia. Na pocieszenie dodam, że nie tłumaczy się dokumentów.

Należy także pamiętać, że *ex iustitia* wynagrodzenie należy się członkom Komisji Historycznej, cenzorom-teologom. W Krakowie jest to stypendium mszalne. Gdy prace podejmują osoby świeckie, dotyczy to zwłaszcza Komisji Historycznej, przed powierzeniem zadania bezwzględnie należy ustalić koszty wynagrodzenia. Najlepiej uczynić to w formie umowy cywilnoprawnej.

Problem może stanowić wynagrodzenie dla członków trybunału. Na pierwszej sesji otwierającej przewód sądowy składają przysięgę, która dotyczy nieprzyjmowania żadnego daru z okazji prowadzonego postępowania³.

Należy także pamiętać, że wszelkie wydatki związane z sesjami wyjazdowymi (pokrycie kosztów przejazdu, mieszkania, wyżywienia) spoczywają na powodzie sprawy. Dotyczy to także materiałów niezbędnych dla prowadzenia sprawy (papier, toner, kserokopie itp.).

gister, 25.01.1983, tł. na j. polski H. Misztal, w: H. Misztal, L. Fiejdasz-Buczek, *Postępowanie kanonizacyjne w diecezji lub eparchii*, Lublin 2017, s. 249-258; SCCS, *Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in causis sanctorum*, 7.02.1983, AAS 75 (1983) 396-403, tł. na j. polski H. Misztal, w: H. Misztal, L. Fiejdasz-Buczek, *Postępowanie kanonizacyjne*, s. 259-269; CCS, Istruzione «*Sanctorum Mater*» per lo svolgimento delle inchieste diocesane o eparchiali nelle cause dei santi, 17.05.2007, AAS 99 (2007) 465-512, tł. na j. pol.: H. Misztal, *Sanctorum Mater. Instrukcja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych*. Komentarz, Lublin 2011.

³ Art. 87 SM oraz H. Misztal, L. Fiejdasz-Buczek, *Postępowanie kanonizacyjne*, s. 143.

1. Normy obowiązujące

Poprzednie przepisy dotyczące finansowania procesów były wydane przez papieża Jana Pawła II dnia 20 sierpnia 1983 r.⁴ Obowiązywały bardzo długo. Zatem w jakiejś mierze były już sprawdzone. Reforma Kurii Rzymskiej, którą podejmuje papież Franciszek w pewien sposób wymusiła obecne przepisy.

W dniu 4 marca 2016 r.⁵ na audiencji, której papież Franciszek udzielił sekretarzowi Stanu, zostały zaaprobowane *Normy dotyczące administrowania funduszami przeznaczonymi na prowadzenie spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych*⁶. Dokument ma rangę reskryptu i został podpisany przez kard. Pietro Parolina, sekretarza Stanu 7 marca 2016 r. Trzy dni później, czyli 10 marca 2016 r. zostały opublikowane, opatrzone podpisami kard. Angelo Amato SDB, prefekta Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych i abp. Marcello Bertolucciego, sekretarza tejże Kongregacji. Od razu trzeba zaznaczyć, że *Normy* zostały wprowadzone *ad experimentum* i będą obowiązywać na pewno do 2019 r.⁷ Sceptycy mówią, że wszystko wróci do starego, czyli *nihil novi*. Gdy chodzi o konkretne przepisy prawa, przedstawiają się jak poniżej.

2. Administrator sprawy i jego zadania

Powód sprawy po przyjęciu przez biskupa *supplex libellus*, który formalnie rozpoczyna sprawę powinien utworzyć fundusz związany z tą sprawą⁸. Fundusz powinien być ustanowiony dla jednej konkretnej

⁴ *Norme sull'amministrazione dei beni delle Cause di beatificazione e canonizzazione, abrogando quelle precedenti approvate da San Giovanni Paolo II il 20 agosto 1983*, w: *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici 1917 editae*, a cura di X. Ochoa, vol. VI: *Leges annis 1979–1985*, Roma 1987, coll. 8666.

⁵ Zob. *Rescriptum ex Audientia Sanctissimi*, 7.03.2016; „Bollettino” nr B0178 z 10.03.2016 r.

⁶ CCS, *Norme sull'amministrazione dei beni delle cause di beatificazione e canonizzazione*, 10.03.2016, AAS 108 (2016).

⁷ NA, nr 23.

⁸ NA, nr 1.

sprawy. Na ten fundusz można przyjmować ofiary od osób fizycznych lub prawnych⁹. Ofiary powinny być zaksięgowane, a składający ofiarę winien otrzymać potwierdzenie przyjęcia¹⁰.

Powód sprawy w porozumieniu z biskupem i za jego akceptacją winien mianować administratora funduszu. Może nim być, ale nie musi, postulator generalny¹¹. Ta norma ma zastosowanie głównie w sprawach prowadzonych przez zgromadzenia zakonne i dotyczy także postępowania diecezjalnego. W fazie rzymskiej proces postulator sprawy powiadamia Kongregację o nominacji administratora procesu¹². Nie ma jasności czy musi to być inna osoba, czy też administratorem może być postulator generalny lub postulator konkretnej sprawy.

Jak zaznaczyłem w uwagach wstępnych, w Polsce nie ma jeszcze wypracowanego modelu postępowania. Najczęściej zapewne funkcję administratora sprawy będzie pełnił ekonom diecezji lub zakonu. Powstaje pytanie – co ze świeckimi instytucjami życia konsekrowanego lub innymi osobami prawnymi? Czy doczekamy się jakichś wspólnych norm wydanych przez Konferencję Episkopatu Polski? To pytanie, jak wiele innych, pozostaje otwarte.

W odniesieniu do zadań administratora, na pierwszym miejscu prawodawca wymienia „respektowanie skrupulatnie woli ofiarodawcy”¹³. Zatem ofiara, którą przyjmuje się na potrzeby konkretnego procesu nie może być przeznaczona na inny cel, nawet związany z prowadzeniem innej sprawy kanonizacyjnej. Zapis używa słowa „skrupulatnie” (*scrupolosamente*), czyli nie ma żadnego odstępstwa. Administrator powinien zapisywać przyjmowane ofiary i udzielać potwierdzenia składającemu ofiarę. Doświadczenie pokazuje, że czasami dochodzi do napięcia pomiędzy powodem sprawy a postulatorem. Wydaje się, że to napięcie powinien niwelować urząd administratora procesu.

Zadaniem administratora jest planowanie rocznego bilansu wydatków, potrzeb związanych z prowadzoną sprawą. Administrator przed-

⁹ NA, nr 2.

¹⁰ NA, nr 5 a, b.

¹¹ NA, nr 3.

¹² NA, nr 4.

¹³ NA, nr 5 a.

stawia go powodowi sprawy¹⁴. Ten preliminarz wydatków powinien być sporządzony do 30 września, zaś rozliczenie za miniony rok powinno być przedstawione do 31 marca następnego roku¹⁵. Zaplanowane wydatki i rozliczenie powinno być także przedstawione postulatorowi sprawy w formie kopii. Postulacje generalne zakonów powinny mieć osobno prowadzone rozliczenia dla każdej pojedynczej sprawy¹⁶. Jeśliby powód sprawy chciał przeznaczyć ofiary na inną sprawę musi otrzymać zgodę Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych¹⁷. Powód, po otrzymaniu bilansu wydatków i rozliczeniu powinien kopię tych dokumentów przedstawić kompetentnej władzy¹⁸.

3. Kontrola nad administrowaniem ofiarami

Kompetentną władzą, która ma czuwać nad administrowaniem środkami przeznaczonymi na prowadzenie procesu jest w fazie procesu diecezjalnego biskup diecezji lub eparcha¹⁹. Dotyczy to procesów, których powodem jest diecezja. Odnosi się to także do parafii i stowarzyszenia kościelnego na prawie diecezjalnym.

W przypadku zgromadzeń zakonnych kompetentną władzą jest wyższy przełożony zakonu, instytutu życia konsekrowanego czy stowarzyszenia życia apostołskiego²⁰.

Mają oni prawo na każdym etapie procesu wglądu w administrowanie środkami przeznaczonymi na proces. Mogą bezpośrednio sprawdzać poniesione wydatki, także korygować zaplanowane²¹. Ordynariusze wyżej wymienionych osób prawnych powinni kopię przeprowadzonej kontroli przekładać w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych²². W przy-

¹⁴ NA, nr 5 d.

¹⁵ NA, nr 5 c.

¹⁶ NA, nr 6.

¹⁷ NA, nr 7.

¹⁸ NA, nr 8.

¹⁹ NA, nr 9.

²⁰ NA, nr 9 b.

²¹ NA, nr 10.

²² NA, nr 11.

padkach, kiedy Kongregacja ma zastrzeżenia co do kosztów postępowania, może weryfikować i modyfikować wydatki w porozumieniu z ordynariuszem. Może to nastąpić w fazie postępowania diecezjalnego, a także w fazie rzymskiej procesu²³.

W reskrypcie chodzi o to, aby od samego początku procesu kanonizacyjnego sprawy finansowe były prowadzone skrupulatnie, solidnie i przejrzysto. Takie postępowanie ma świadczyć także o opinii świętości kandydata. Nikt bowiem, kto nie jest przekonany do sprawy nie daje na nią pieniędzy. Niestety może to skutkować tym, że wiele spraw zostanie zaniechanych ze względu na koszty postępowania.

4. Koszty postępowania w Stolicy Apostolskiej i Fundusz Spraw Ubogich

Prawodawca rozróżnia pomiędzy sprawami męczenników, wyznawców i tytułem doktora Kościoła²⁴. Te wydatki w poszczególnych procesach dzieli na 3 lub 4 etapy. Nazwę je ratami.

W procesie o heroiczności cnót lub męczeństwa za wiarę pierwsza część kosztów postępowania powinna być pokryta przy złożeniu procesu diecezjalnego²⁵, kolejna przy nominacji relatora sprawy²⁶, następna przy składaniu *Positio*²⁷ i w końcu przed pierwszym Kongresem Teologów²⁸. W domyśle – w przypadku spraw dawnych historycznych, przed Kongresem Historyków.

W sprawach o domniemanym cudzie raty wyglądają podobnie. Tu opłaty są podzielone na 3 części. Pierwsza część opłaty powinna być uiszczona przy składaniu dokumentów z procesu diecezjalnego²⁹, druga

²³ NA, nr 12.

²⁴ W sprawach prowadzonych drogą ofiarowania życia raty będą wymagane jak w sprawie o stwierdzenie męczeństwa, heroiczności cnót, czy przyznania tytułu doktora Kościoła.

²⁵ NA, nr 16 a.

²⁶ NA, nr 16 b.

²⁷ NA, nr 16 c.

²⁸ NA, nr 16 d.

²⁹ NA, nr 17 a.

przed dyskusją na Konsulcie Medycznej³⁰ i trzecia, ostatnia, przed Kongresem Teologów³¹.

Opłaty związane z drukiem *Positio* muszą być przedstawione Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Środki finansowe, które pozostały po wydrukowaniu *Positio* winny wpłynąć na bieżące konto prowadzonej sprawy.

Opłaty związane z uroczystością beatyfikacji lub kanonizacji administrator sprawy pokrywa z bieżącego konta, za aprobatą powoda sprawy i kompetentnej władzy³². Kto jest kompetentną władzą wspominałem wyżej.

Wprawdzie nigdzie w dokumencie nie ma bezpośredniego zapisu, ale w domyśle trzeba przyjąć, że środki, które pozostały po beatyfikacji należy utrzymać na koszty związane z procesem kanonizacyjnym (postępowanie w sprawie cudu zarówno w sprawach wyznawców, jak i męczenników oraz koszty związane z samą uroczystością kanonizacji). Należy przyjąć, że tymi ofiarami rozporządza się i prowadzi je tak, jak to było w prowadzeniu sprawy do beatyfikacji.

Inaczej sprawa się ma, o czym wyraźnie jest napisane, w odniesieniu do spraw zakończonych. Sprawy, które zostały zwieńczone kanonizacją powinny być do końca rozliczone. Po rozliczeniu kosztów związanych z uroczystością kanonizacyjną, jeśli pozostały jakieś środki finansowe, administrator powinien rozliczyć, a to rozliczenie przedstawić powodowi sprawy³³. Powód sprawy pozostałe pieniądze winien przeznaczyć na „Fundusz Spraw Ubogich”, którym zarządza samodzielnie w imieniu Stolicy Apostolskiej Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych³⁴. Z Funduszu mogą korzystać postulacje z Kościołów krajów ubogich. Przez wiele lat Kościół w Polsce był tak traktowany. Na ile korzystał, nie wiem, ale w imię solidarności trzeba o tym pamiętać.

Sam „Fundusz Spraw Ubogich” powstał i funkcjonuje z dobrowolnych ofiar składanych przez powodów poszczególnych spraw. Można

³⁰ NA, nr 17 b.

³¹ NA, nr 17 c.

³² Por. NA, nr 19.

³³ NA, nr 19.

³⁴ NA, nr 20.

z niego skorzystać tylko, gdy sprawa jest w fazie rzymskiej postępowania. O wsparcie dla sprawy prosi powód sprawy przez kompetentnego ordynariusza. Każdy przypadek jest osobno rozpatrywany, oceniany i w miarę możliwości Kongregacja odpowiada na takie próśby³⁵.

5. Postulaty

Od samego początku sprawy finansów należy przedstawić jasno i realnie. Zgodnie z wymogami prawa należy stworzyć fundusz dla sprawy i oddać go do dyspozycji administratora procesu, z którym będzie współpracował postulator. Administrator wraz z postulatorem powinien przekładać powodowi coroczne sprawozdanie z wydatków związanych ze sprawą i przedstawiać potrzeby na następny rok. Jeśli chodzi o fazę rzymską, od 1 czerwca 2016 r. obowiązują następujące wytyczne i konkretne opłaty, które należy wpłacać w Biurze Administracji Kongregacji.

Zgodnie z postanowieniami zawartymi w art. 15, 16 i 17 *Norm dotyczących administrowania funduszami przeznaczonymi na prowadzenie spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych* Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych ustaliła wysokość opłat odpowiadającym Stolicy Apostolskiej ze strony powodów spraw.

Przedstawia się to następująco:

1. Gdy idzie o stwierdzenie uznania męczeństwa lub heroicznosci cnót, stawka wynosi 17 000 euro (siedemnaście tysięcy euro) i jest następująco rozdzielona:
 - a. dostarczenie (przyjęcie) akt procesu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego: 3000,00 euro,
 - b. prośba o mianowanie relatora: 4000,00 euro,
 - c. dostarczenie *Positio*: 2000,00 euro,
 - d. przed Kongresem Konsultorów Teologów: 8000,00 euro.

³⁵ NA, nr 22.

2. Gdy idzie o stwierdzenie domniemanego cudu, stawka wynosi 18 000,00 euro (osiemnaście tysięcy euro) i jest następująco rozdzielona:

a. dostarczenie akt dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego:	4000,00 euro,
b. przed Konsultą Medyczną:	7000,00 euro,
c. przed Kongresem Konsultorów Teologów:	7000,00 euro.

Gdy chodzi o konkretny taryfikator dla fazy rzymskiej, to przedstawia się on następująco:

Reskrypt przeniesienia kompetencji do innej diecezji	150,00 euro
Reskrypt <i>nulla osta</i> Stolicy Apostolskiej	150,00 euro
Mianowanie postulatora	150,00 euro
Reskrypt o przyjęciu akt procesu	150,00 euro
Oprawa akt (compendium i kopia publiczna)	30,00 euro/tom
Ważność prawna dochodzenia diecezjalnego	450,00 + 10,00 euro/tom
Mianowanie relatora	150,00 euro
<i>Positio s. virtutibus / martyrio</i> (opłata za pracę promotora)	20,00 euro/godz.
Kongres Konsultorów Historyków	2860,00 euro
<i>Relatio et Vota</i> Konsultorów Historyków	350,00 euro
Kongres Konsultorów Teologów (cnoty lub męczeństwo)	4060,00 euro
<i>Relatio et Vota</i> Konsultorów Teologów (cnoty lub męczeństwo)	350, 00 euro
Reskrypt mianowania ponensa	150,00 euro
Sesja zwyczajna Kardynałów i Biskupów (cnoty, męczeństwo, cud)	3880,00 euro
Wydanie dekretu (heroiczność cnót, męczeństwo lub cud)	1600,00 + 300,00 euro
Kontrola <i>Summarium</i> o cudzie	350,00 + 4/5,00 euro/za stronę

Ekspertyzy urzędowe lekarsko-prawne i techniczne	500,00 euro
Kontrola ekspertyz urzędowych	50,00 euro
Konsulta Medyczna lub Techniczna	3760,00 euro
Kontrola opinii Konsulty Medycznej lub Technicznej	50,00 euro
Kongres Konsultorów Teologów (cud)	1860,00 euro
<i>Relatio et Vota</i> Konsultorów Teologów (cud)	200,00 euro
Redakcja <i>Breve</i> o beatyfikacji	150,00 euro
Redakcja <i>Compendium</i> na Konsystorz	300,00 euro
Redakcja <i>Bulli</i> kanonizacyjnej	150,00 euro
<i>Reskrypt</i> i <i>Instrukcja</i> o kanonicznym rozpoznanu doczesnych szczątek sług Bożych	300,00 euro.

Zakończenie

Z praktycznego punktu widzenia, dla prowadzących sprawy kanonizacyjne faza rzymska procesu i koszty postępowania z tym związane są przejrzyste i nie wymagają komentowania. Czy to wpłynie na jakość postępowania? Mało prawdopodobne.

Takiego taryfikatora nie mają postępowania w fazie diecezjalnej. Na pewno w Polsce nie ma żadnego taryfikatora. Nie wiadomo jak jest w innych krajach. Należałoby postulować powołanie roboczego gremium, które wypracowałoby dokument dla ujednoczenia kosztów postępowania diecezjalnego. Taki dokument (taryfikator) mogliby opracować postulatorzy spraw diecezjalnych, zakonnych w porozumieniu z administratorami poszczególnych procesów, za aprobatą kompetentnej władzy (w domyśle Konferencji Episkopatu). Wypracowanie takiego dokumentu opłata wyträciłoby argumenty tych, którzy twierdzą (niesłusznie), o wielkich kosztach procesu diecezjalnego. W wielu przypadkach jasne ustawienie spraw finansowych ułatwiłoby decyzje o podjęciu procesu kanonizacyjnego. Czy tak się stanie – zweryfikuje życie.

Riassunto

Il finanziamento delle cause di canonizzazione – le norme e la prassi

In Polonia non vi sono nelle diocesi delle norme che regolarizzerebbero il finanziamento delle cause di beatificazione e canonizzazione. Normalmente questa questione si regge poggiando sulle virtù della prudenza e della giustizia.

L'articolo affronta e descrive con precisione le norme che sono state recentemente elaborate dalla Santa Sede in merito a questioni finanziarie legate alla conduzione dei processi di beatificazione e canonizzazione (*Rescriptum ex Audientia Sanctissimi* del 7.03.2016; *Norme sull'amministrazione dei beni delle cause di beatificazione e canonizzazione* del 10.03.2016). Esse – si può dire – hanno “purificato” i processi dai “sospetti” di natura pecuniaria.

Peccato che dette prescrizioni non hanno le loro corrispondenti in merito alle spese che devono essere affrontate durante la fase diocesana dei processi. Nell'articolo si cerca di formulare alcune proposte circa l'applicazione di esse per i processi in fase diocesana in Polonia.

Parole chiave: beatificazione, canonizzazione, attore della causa, fondo di Causa pia, l'amministrazione dei beni delle Cause pie, Fondo di Solidarietà.